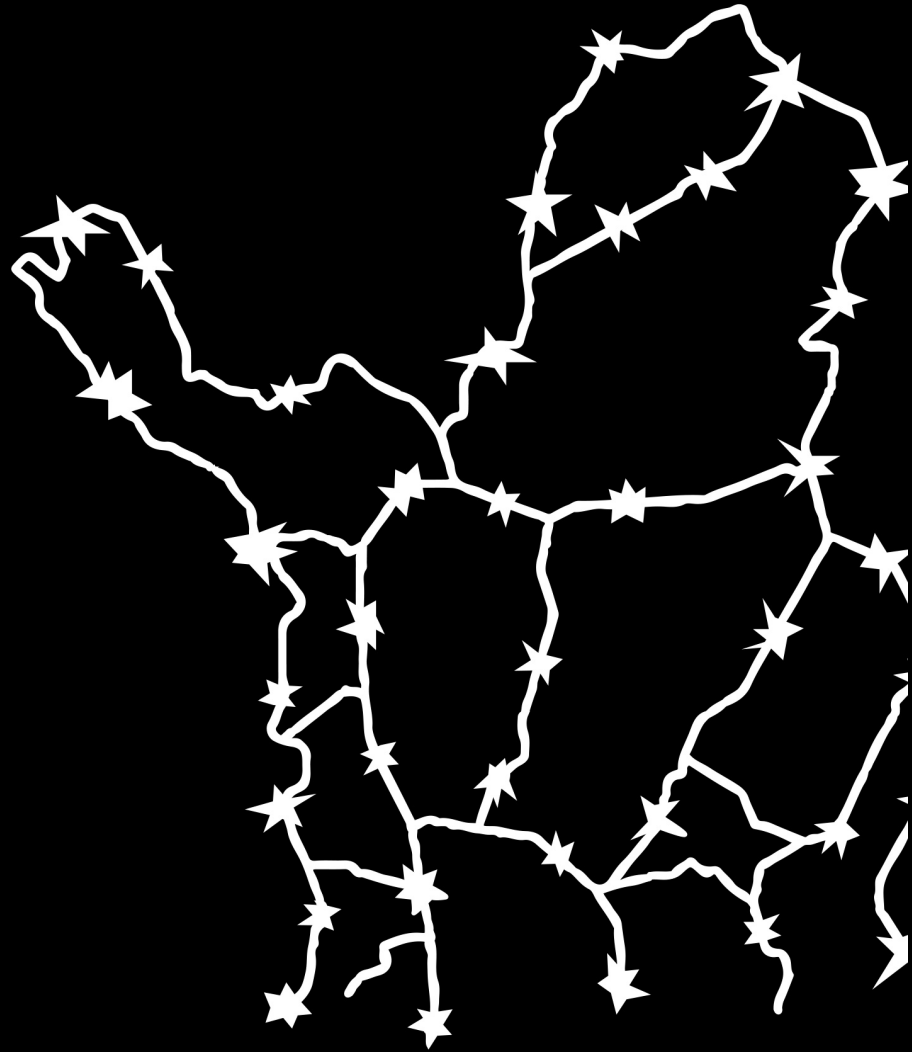

ONKO REITTI SELVÄ?

**NAISIIN KOHDISTUVA VÄKIVALTA
JA IHMISOIKEUSVELVOITTEIDEN
TOTEUTUMINEN KUNNISSA**

Amnestyn seurantatutkimus 2021

Laatinut FT **Satu Lidman** yhteistyössä
Amnestyn Suomen osaston
asiantuntijoiden kanssa.

Hyvä lukija,

Amnesty on selvittänyt seurantatutkimuksessaan kuntapäättäjien ja kunnissa työskentelevien väkivaltatyöntekijöiden näkemyksiä naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisista toimista. Tutkimuksen toteutti tutkija, FT Satu Lidman Amnestyn Suomen osaston tilauksesta. Väkivaltaan puuttumisen rakenteet ovat puutteelliset. Laki lähisuhdeväkivallan ehkäisystä tarvitaan selkeyttämään tilannetta. Tässä dokumentissa ovat sekä tutkimuksen keskeiset tulokset että Amnestyn suositukset.

Väkivallan torjuminen on keskeinen osa kuntien vastuulle kuuluvaa hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä. Vaikka naisiin kohdistuva väkivalta on merkittävä ihmisoikeusloukkaus, ei sen ehkäisemiseksi edelleenkään toimita riittävän tehokkaasti. Auttamistyötä vaikeuttavat epäselvät tai puutteelliset toimintamallit. Rakenteet on saatava kuntoon, jotta eri ammattilaisten asiantuntemus ja yhteistyö hyödyttävät parhaimmalla tavalla väkivaltaan puuttumista.

Kuntapäättäjillä on valta huolehtia, että ihmisoikeudet toteutuvat kaikkialla Suomessa. Tutustu Amnestyn suosituksiin, jotka ovat tämän dokumentin lopussa, ja vaadi kuntaasi ottamaan vastuu ihmisoikeusvelvoitteiden toteutumisesta.

Työ ihmisoikeuksien puolesta alkaa kunnista.

Ihmisoikeusterveisin,

Pia Puu Oksanen

*Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen perustuvan syrjinnän asiantuntija
Amnesty International Suomen osasto*

pia.oksanen@amnesty.fi / +358 40 833 11 40

Amnestyn seurantatutkimus 2021: Naisiin kohdistuva väkivalta ja ihmisoikeusvelvoitteiden toteutuminen kunnissa¹, onko reitti selvä?

Miten tutkimus tehtiin? Fokuskuntien haastattelut ja verkkokysely

Seurantatutkimuksessa kartoitettiin naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseen liittyvää ihmisoikeustilannetta kunnissa sekä pohdittiin, miten Amnestyn vuoden 2016 suositukset ovat toteutuneet. Tutkija haastatteli kuntapäättäjä ja väkivaltatyön asiantuntijaa niissä viidessä kunnassa, joiden tilannetta selvitettiin haastatteluilla edellisessä kuntatutkimuksessa (Helsinki, Jyväskylä, Lappeenranta, Maalathi, Tornio).²

Syvähaastattelujen lisäksi aineistoa kerättiin verkkokyselyllä, joka lähetettiin kunnanvaltuuston puheenjohtajille ja vastaaville sosiaalityöntekijöille kaikissa edelliseen kyselyyn osallistuneissa kunnissa.

Miksi tutkimus oli tarpeen? Naisiin kohdistuva väkivalta on laaja ja monitahoinen ongelma

Suomi on sitoutunut Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan sekä perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskevan (Istanbulin) yleissopimuksen velvoitteisiin. Sopimus astui voimaan 2015, mutta väkivallan torjumisen rakenteet ovat yhä puutteelliset.

Naisiin kohdistuva väkivalta on laaja ongelma niin esiintyvyyden kuin pitkäaikaisvaikutuksien suhteen. Naisiin kohdistuvan väkivallan eri muotojen ja tilanteiden monitahoisuus yhdessä maantieteellisten erojen kanssa haastaa palvelujärjestelmän saavutettavuuden.

Väkivaltaa kohdanneet naiset voivat olla nuoria tai vanhoja, parisuhteessa tai yksin eläviä, heikosti suomea taitavia, vammaisia tai he voivat kuulua seksuaalivähemmistöön. Erilaiset avuntarpeet on huomioitava palvelujärjestelmässä. Naisiin kohdistuvan väkivallan ennaltaehkäisy sekä tukipalveluiden kehittäminen ovat tärkeä osa kuntien vastuulle kuuluvaa hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä.

Millainen Suomi on pandemian jälkeen? Keskeiset johtopäätökset

Huoli kotona ja lähisuhteissa tapahtuvan väkivallan lisääntymisestä on kasvanut covid-19-pandemian myötä, sillä poikkeusolojen tiedetään lisäävän väkivallantekoa ja vaikeuttavan niistä kertomista. Seurantatutkimuksen haastatteluissa sekä kuntapäättäjät että väkivaltatyöntekijät pitivät tärkeänä, että pandemian jälkeiseen aikaan varaudutaan jo nyt. **Kunnissa on välittömästi ryhdyttävä ennakoimaan sekä mahdollisten jonojen purkautumista että piiloon jääneiden ja kasautuneiden väkivaltakokemusten vaikutuksia.**

”Normalisoituminen voi laukaista ties mitä. Miten ihmisten päät kestää..?” –kuntapäättäjä (Lappeenranta)

Määrällinen ja laadullinen tieto väkivaltailmiöistä hyödyttää merkittäväällä tavalla päätöksentekoa väkivaltatyön rakenteiden kehittämisestä niin poikkeusaikoina kuin normaalioloissa. Siksi naisiin kohdistuvan väkivallan esiintyvyyden kartoittamista on suositeltu kunnille vuosien ajan.

¹ Koko seurantatutkimus ladattavissa täällä: [Amnestyn-seurantatutkimus-2021.pdf](#)

² *Kuka ottaa vastuun? Naisiin kohdistuva väkivalta ja ihmisoikeusvelvoitteiden toteutuminen.* Amnestyn kuntatutkimus 2016.

Vuonna 2021 väkivallan tilastointi on yhä harvinaista ja epäsystemaattista. Silloinkin kun tilastoja kerätään, ne eivät välttämättä ole helposti saatavilla tai niitä ei hyödynnetä riittävästi. Naisiin kohdistuva väkivalta ei myöskään näy selkeästi kuntien hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmissa. **Kunnallisen päätöksenteon ilmapiiirin ja asenteiden tulee tukea väkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi tehtävää työtä.**

Haastatellut olivat yhtä mieltä siitä, että kunnissa tarvitaan naisiin kohdistuvan väkivallan tilastointiin henkilöresursseja ja suunnitelmallisuutta. He pitivät tärkeänä, että väkivaltakysymykset näkyvät päättäjille ja juurtuvat kunnan toimintamalleihin. Erityisesti helsinkiläiset haastatellut muistuttivat, että sukupuolella on merkitystä sekä väkivallan kokemisen että auttamisen kannalta, eikä sitä tule häivyttää.

"Ajattelen, että sukupuoli on olemassa ja näkyy uhritutkimuksissa. Eli sukupuolittuneet erot ovat olemassa, joten miksi niistä ei voisi puhua?" –kuntapäättäjä (Helsinki)

Väkivaltatyön koulutustilanne on kokonaisuutena kohentunut, mutta se vaihtelee merkittävästi eri puolilla Suomea. Helsingissä ja Jyväskylässä on saatavilla monenlaisia koulutuksia myös erityiskysymyksistä, mutta valtakunnallisesti on syytä panostaa nykyistä enemmän verkkokoulutuksiin.

"Väkivallan ehkäisytyötä tukisi valtakunnallisesti järjestetty monialainen täydennyskoulutus. Uskon, että koulutuksen kautta ilmiötä yhä enemmän opittaisiin tunnistamaan ja tarttumaan siihen." – väkivaltatyöntekijä (kyselyvastaus)

Naisiin kohdistuvan väkivallan näkymättömyys tilastoissa, koulutuksissa sekä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelussa kertoo kuntien puutteellisesta sitoutumisesta väkivallan torjumiseksi tehtävään työhön.

Väkivaltaa kokevat naiset eivät ole yhtenäinen ryhmä, joten tukipalveluissa on lisättävä osaamista erilaisten avuntarpeiden huomioimiseksi. Erityisesti haastatellut kuntapäättäjät suhtautuivat kriittisesti siihen, miten hyvin erityistarpeet huomioidaan palvelujärjestelmässä.

Kaikissa haastatteluissa nousi esiin tukipalvelujen kehittämisen tarpeita liittyen muun muassa iäkkäiden turvallisuustilanteen selvittämiseen, vammaisuuden monien mahdollisten vaikutusten parempaan ymmärtämiseen sekä kunniaan liittyvän väkivallan riskitekijöiden huomioimiseen. Kaikkien vastausten perusteella paperittomien asiakkaiden kohtaaminen on heikointa.

Väkivaltailmiöistä ja saatavilla olevista tukipalveluista tiedottaminen on tärkeää niin paikallismediassa kuin kunnan kanavissa. Parantamisen varaa huomattiin olevan kaikissa seurantatutkimukseen osallistuneissa kunnissa. **Naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyvää tietoa on pääsääntöisesti vaikea löytää kuntien verkkosivuilta.**

Väkivallan ennaltaehkäisyn ja auttamisen rakenteet ovat puutteelliset, vaikka paljon työtä on jo tehty. Esimerkiksi vuonna 2008 annettuja valtakunnallisia *Tunnista, turvaa ja toimi* -suosituksia noudatetaan heikosti. Suositusten lisäksi väkivallan torjumiseksi tarvitaankin lainsäädännön velvoittavuutta.

"Velvoittavuus olisi siunaus!" –kuntapäättäjä (Jyväskylä)

Monilla paikkakunnilla, kuten Torniossa ja Maalahdessa, on kehitetty hyviä käytäntöjä ja tiiviitä verkostoja. Väkivaltatyön tulisi kuitenkin nojata vahvoihin rakenteisiin, jotka ovat hyvin koordinoituja eivätkä riipu yksittäisistä asiantuntijoista. Nykyinen väkivaltatyötä koskeva lainsäädäntö on hajanainen. **Onkin erittäin tärkeää selvittää, millainen laki auttaisi kuntia parhaiten torjumaan väkivaltaa.**

Haastatellut olivat kiinnostuneita pohtimaan tällaista mahdollisuutta. He kuitenkin korostivat, että laki ei saa kangistaa kuntien päätöksentekoa lisäämällä turhaa hallintoa tai väkivaltatyön kuormitusta. Sen on selkeytettävä resurssien ja vastuiden jakamista sekä toimintamallien juurruttamista siten, että myös kuntien sijaintiin, kokoon ja muihin eroihin kiinnitetään huomioita. **Onnistuessaan laki voisi tukea sekä väkivallan torjumista edistävää päätöksentekoa että väkivaltatyön ammattilaisten jaksamista.**

AMNESTYN SUOSITUKSET VUONNA 2021

5.1 Amnestyn suositukset hallitukselle

1. Säädetään laki lähisuhdeväkivallan ehkäisystä. Lain myötä Tunnista, turvaa ja toimi -suositukset muuttuvat velvoitteiksi. Lainsäädännöllä vahvistetaan kuntien, alueiden ja valtion rooleja ja vastuita naisiin kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyssä. Samalla vahvistetaan myös eri tasojen toimijoiden yhteistyö.
2. Kuntia tuetaan lainsäädännön velvoitteiden toteuttamisessa sekä tarjoamalla tietoa, tukea että muita resursseja. Välttämättömät erityistukipalvelut rahoitetaan suoraan valtion budjetista.

5.2 Amnestyn suositukset tuleville kuntapäätäjille

3. Naisiin kohdistuvan väkivallan vastaiset toimet sisällytetään kuntien poliittisesti hyväksyttyihin hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmiin ja osaksi niiden toteutumisen seurantaa. Strateginen ohjelmatyö sisältää tavoitteet niin tiedonkeruuta, moniammatillista yhteistyötä, väkivallan ehkäisyä kuin tukipalveluja koskien.
4. Kuntien väkivaltatyöhön varataan asianmukaiset resurssit, kuten riittävät tilat, työntekijät ja budjettivarat. Tärkeä elementti väkivallan eri osapuolten auttamisessa on suunnitelmallisuus, joka ei katkea työntekijöiden vaihtuessa. Palvelupolku- ja moniammatillisen työn malleja kehitetään ja varmistetaan, että tieto on sitä tarvitsevien työntekijöiden saatavilla.
5. Väkivaltaa kokeneiden keskinäinen erilaisuus ja erityistarpeet huomioidaan väkivallan vastaisissa toimissa, erityisesti palvelujen kehittämisessä. Palveluiden tulee olla saavutettavia kaikille; vammaisille, maahanmuuttajataustaisille, paperittomille, ikäihmisille, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöille ja muille ryhmille.